

Nr 7

Utlåtande i anledning av väckta motioner dels angående vidgad rätt för folkpensionärer till nedsatta biljettpriser på statens järnvägar och dels om rätt för ålderspensionär att årligen få företaga en fri resa på statens järnvägar till nära anhöriga.

I en inom andra kammaren väckt motion II: 65 av herr *Senander m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga kungl. järnvägstyrelsen att medgiva *samtliga* folkpensionärer, sålunda även de förtidspensionerade, rätten att företaga resor inom landet på statens järnvägar till hälften av priset på turochreturbiljetter utan begränsning till viss tid eller vissa dagar av året och i en likaledes inom andra kammaren väckt motion II: 117 av herr *Jacobson* i Vilhelmina hemställes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående rätt för varje ålderspensionär med behovsprövade pensionsförmåner att årligen få företaga en fri resa till nära anhöriga. Båda motionerna har hänvisats till allmänna beredningsutskottet, som upptagit dem till samtidig behandling.

I motion II: 65 erinras om att järnvägstyrelsen under senare år medgivit ålderspensionärer att under tiden 28 december till 11 januari företaga resor å statens järnvägar för halva priset för turochreturbiljett. Att icke även förtidspensionerade erhållit samma förmån uppgives bero på att de kan orsaka besvär och merarbete för järnvägspersonalen, och orsaken till att förmånen icke utsträckts till hela året är att man velat undvika ytterligare belastning vid topptrafik. Enligt motionärerna skulle emellertid personer med sådana lyten, att de kan vålla särskilda besvär, näppeligen annat än i undantagsfall företaga någon resa, och om förmånen utsträcktes till att gälla hela året skulle folkpensionärernas resor fördelas på årets alla dagar, så att någon extra belastning vid topptrafik knappast kunde befaras förekomma.

Även i motion II: 117 erinras om ovan nämnda billigare resor. Särskilt i Norrland är det emellertid i regel kallt vid nyårstiden, varför förmånen icke kunnat utnyttjas i så stor utsträckning. Alla ålderspensionärer med behovsprövade pensionsförmåner bör därför erhålla en fri resa årligen å statens järnvägar under förutsättning att resan företages till nära anhörig.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna från järnvägstyrelsen och socialstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen hänvisar till yttranden, som styrelsen förra året avlämnat till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet över framställningar om fria och rabatterade resor för folkpensionärer. I dessa yttranden har styrelsen förklarat sig icke vilja motsätta sig bifall till framställningen om en fri resa årligen på järnväg, inbegripet järnvägarnas bilinjer, för folkpensionärer under tider, som järnvägen äger bestämma, under förutsättning att statens och enskilda järnvägar erhåller full ersättning enligt gällande persontaxa. Styrelsen anser det rimligt att vid bifall till nämnda framställning jämväl förtidspensionerade erhåller samma förmån.

Yttrandet har avgivits efter samråd med Svenska järnvägsföreningen.

Socialstyrelsen framhåller, att åldrande och gamla människor har behov av rekreation, omväxling, aktivitet och kontakter med samhällslivet samt att tillfredsställandet av dessa behov har värdefulla hälsostimulerande verkningar. Resor, med de förberedelser de kräver och de upplevelser och minnen de skänker, är synnerligen stimulerande för gamla människor men har sådan särskild betydelse även för andra grupper, som lever i miljöer med isoleringstendenser. Om än sporadiskt har samhället tillmötesgått dessa speciella behov i den mån reselättnader ansetts vara motiverade av sociala skäl i förening med medellöshet eller eljest svag ekonomi. Sålunda gäller prisnedsättningar eller avgiftsfrihet för ett antal olikartade grupper såsom konfirmerade medellösa dövstumma, lärjungar vid dövstumskolor och vissa blindskolor samt skolor för vanföra, de på anstalten för fallandesjuka i Jönköping intagna samt medellösa patienter vid några sinnesslöanstalter. Vissa fria resor medgives även för barn och husmödrar, i vissa fall genom dispens även för äldre husmödrar utan barn, och prisnedsättning beviljas exempelvis för barn och personal vid resor till barnkoloni.

Motionärernas förslag kräver så ingående överväganden av sociala önskemål och statsfinansiella hänsyn, att särskild utredning är påkallad. Därvid bör även andra grupper än de i motionerna nämnda tagas i betraktande och den av allmänna pensionsutredningen förordade höjningen av folkpensionsbeloppen beaktas.

Utskottet. Yrkandena i motionerna skiljer sig från varandra i bl. a. det avseendet att de ifrågasatta förmånerna av rabatterade, respektive fria järnvägsresor enligt motion II: 65 skulle tillkomma samtliga folkpensionärer, sålunda även de förtidspensionerade, men enligt motion II: 117 endast ålderspensionärer med behovsprövade pensionsförmåner. Järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande över motionerna gjort uttalanden av innebörd att styrelsen icke vill motsätta sig att folkpensionärer, både ålders- och förtidspensionerade, medgives rätt att på vissa villkor företaga en fri resa år-

ligen, under förutsättning att järnvägen erhåller full ersättning för resorna enligt gällande persontaxa. Styrelsen kan som stöd för sin uppfattning i sistnämnda hänseende åberopa ett uttalande i direktiven till 1948 års järnvägstaxekommitté, varigenom föredragande departementschefen anslöt sig till den principiella uppfattningen att kostnader för järnvägsekoniskt ej motiverade nedsättningar i person- och godstaxorna icke bör belasta järnvägen. Utskottet har för egen del funnit sig böra bedöma de föreliggande spörsmålen från bl. a. denna utgångspunkt.

Under de senaste åren har ålderspensionärerna av järnvägsstyrelsen genom särskilt beslut för varje år medgivits att under vissa dagar i samband med nyårshelgen företaga järnvägsresor för halvt pris å tur- och retur-biljett. Det synes utskottet angeläget att de även fortsättningsvis får behålla denna förmån. Utskottet skulle likaså med tillfredsställelse se en sådan ändring av villkoren för resorna, att större frihet medgäves beträffande tidpunkten för desamma. Det synes vidare önskvärt att avisering av prisnedsättningar göres i god tid så att vederbörande pensionärer får möjlighet att vidtaga förberedelser för resan.

Beträffande de i motionerna framförda yrkandena gör sig enligt utskottets mening vissa betänkligheter gällande. Utskottet vill härom anföra följande.

Målet för det nu pågående arbetet med reformering av pensionerna är bl. a. att bereda folkpensionärerna höjd levnadsstandard. Lösningen av denna fråga torde få beräknas vara nära förestående. En på allmänna pensionsberedningens betänkande grundad proposition är att förvänta till årets riksdag. Vad särskilt gäller invalidpensioneringen vill utskottet erinra om att andra lagutskottet i utlåtande till årets riksdag (nr 8) över en motion angående åtgärder i syfte att åstadkomma full jämställdhet mellan invalidpensionärer och ålderspensionärer bl. a. uttalat, att frågan om invalidpensioneringens ställning inom socialförsäkringssystemet och behovet av särskilda undersökningar rörande detta spörsmål torde komma att övervägas vid behandlingen av principförslaget rörande det grundläggande pensionskyddet. Under hänvisning härtill avstyrkte utskottet motionen.

Det är knappast möjligt att nu förutse, huruvida det av motionärerna påtalade hjälpbehovet kommer att tillgodoses genom den förbättrade pensioneringen. Utskottet finner i vart fall angeläget, att folkpensionärerna icke av ekonomiska skäl skall vara förhindrade att i rimlig utsträckning företaga sådana resor som i motionerna avses. Därest åtgärder utom ramen för pensionsreformen skulle visa sig erforderliga för att uppnå detta, torde de emellertid böra sättas in i ett större sammanhang. Prisnedsatta eller fria resor förekommer f. n. beträffande ett antal grupper och som social-

styrelsen i sitt yttrande över motionerna framhållit finnes ytterligare kategorier medborgare som lever i miljöer med isoleringstendenser och befinner sig i små ekonomiska omständigheter. Starka skäl synes utskottet tala för att frågan om rabatterade eller fria resor för folkpensionärer får upp- tagas vid en allmän översyn av samtliga socialt motiverade prisnedsätt- ningar å järnvägsresor, därvid hänsyn även bör tagas till de höjningar av folkpensionernas belopp som är att förvänta.

Utskottet, som behjärtar motionärernas syfte att bereda folkpensionärer- na större möjligheter att företaga resor, får likväl under åberopande av vad ovan anförts hemställa,

att motionerna

1) II: 65 samt

2) II: 117

icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 mars 1957

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Wolgast, Jonsson, John Wiktor, fru Wallentheim, herrar Strandler, Arrhén, Ståhle, Lundström, Nord*, fru Nils- son och fru Hamrin-Thorell;

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herr Hammar*, fru Svedberg, herrar Dickson, Bark, Andersson i Björkäng, Andersson i Lin- köping, Carlsson i Huskvarna*, Nyhage*, Lundqvist och fru Jäderberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.